

Sağlık Sistemi İçinde LGBTİ+ Danışanlara/Hastalara Yaklaşım

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Asistan Etik Eğitimi
(ASET)

Şükrü Keleş, PhD
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

Sunum Akışı

- Temel Kavramlar
- LGBT+'ler savunmasız /örselenebilir bir grup mudur?
- Sağlıkta eşitsizlik ve LGBT+
- Türkiye'de LGBT+'lerin sağlık hizmetlerine erişimi

Temel sorular

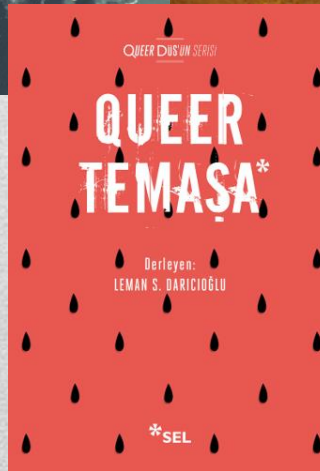
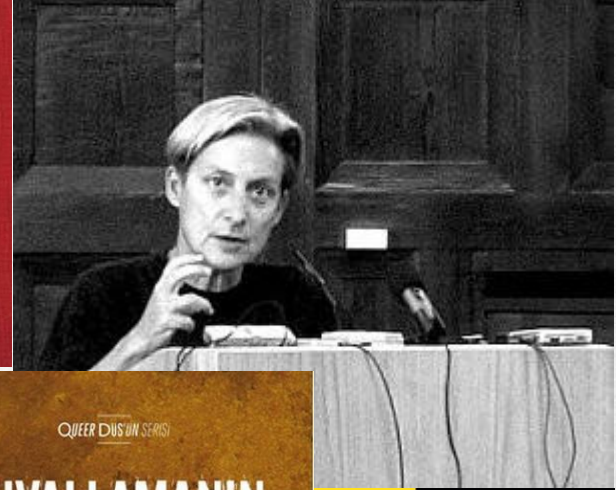
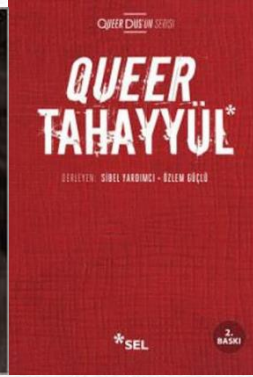
- Tıp, patolojik olmayı nasıl tanımlamaktadır? Karşıt cinsiyet davranışını benimsemek ya da ortaya koymak patolojik midir?
- İnsanın kendi biyolojik cinsiyetini değiştirmesi söz konusu olduğunda hekimler engelleyici ya da meşrulaştırıcı bir otorite olabilirler mi?
- Tıp kurumu heteronormatif olabilir mi?
- Tıp uygulamalarında cinsel azınlıklara karşı bir ötekileştirme pratiğinden söz edilebilir mi?

LGBT+ ...?

LGBTI;

- **LGBTT** (lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transeksüel),
- **LGBTI** (lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks),
- **LGBTQ** (lezbiyen gey, biseksüel, trans, queer),
- **LGBTTIQA** (lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transeksüel, interseks, queer, aseksüel)

Queer ?

Cinsel yönelim [*ing*: sexual orientation]

- Cinsel yönelim, bireyin romantik ya da cinsel dürtülerini yönlendiren kalıcı, kişisel bir nitelikdir. Cinsel yönelim, bireyin cinsel açıdan çekici bulduğu kişilerin biyolojik cinsiyetlerine (erkek/kadın) dayandırılarak sınıflandırılmaktadır.
- *Heteroseksüel* [*eş*: Karşıtcinsel]
- *Biseksüel* [*ing*: Bisexual]
- *Eşcinsel* [*eş*. Homoseksüel]

Cinsiyet kimliği [*ing*: gender identity]

Kişinin kendi bedenini ve benliğini belirli bir cinsiyet içinde algılama durumu olarak kabul edilmektedir.

Biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak bireyin kendini erkek ya da kadın olarak algılaması anlamında kullanılmaktadır.

Çoğu kişide cinsiyet kimliği ile biyolojik cinsiyet özellikleri özdeştir; kimi bireylerde ise farklılık gösterebilmektedir.

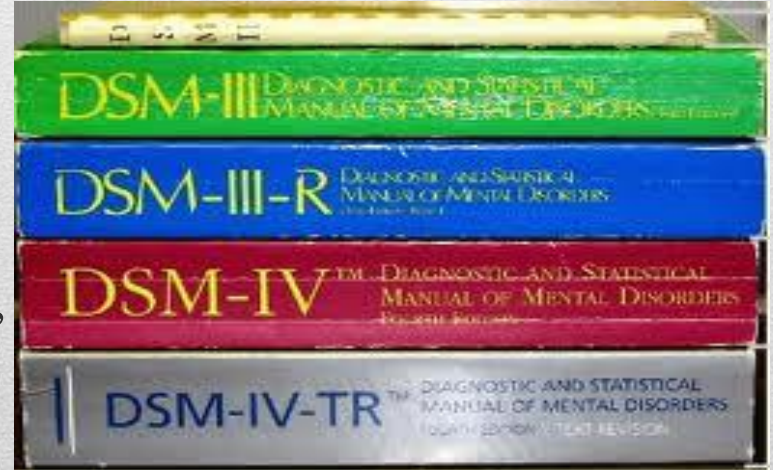
- **Transeksüalite**, bireyin cinsel kimliğinin biyolojik cinsiyetinden farklı olması, kişinin yoğun biçimde karşı cinsten olmak istemesi veya karşı cinsten olduğuna inanması olarak tanımlanmaktadır.
- **Transgender** terimi, cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış ya da tamamlamamış, ancak biyolojik cinsiyetine ve görünümüne bir şekilde müdahale eden bireyleri ifade etmek için kullanılan ortak bir terimdir.

Transeksüalite

DSM	SINIF	TANI KATEGORİSİ
DSM-3 (1980)	Cinsel Kimlik Bozukluğu (CKB) (Psikoseksüel Bozukluklar)	-Çocuklukta CKB -Ergen ve yetişkinlikte transeksüalite -Atipik CKB
DSM-3-R (1987)	Belirgin bir biçimde doğumda, çocukluk ve ergenlikte ortaya çıkan bozukluklar	-Çocuklukta CKB -Ergen ve yetişkinlikte transeksüalite
DSM-4 (1994) DSM-4-R (2000)	Cinsel Kimlik Bozukluğu (Cinsiyet ve cinsel kimlik bozuklukları)	-Çocuklukta CKB -Ergenlikte ve yetişkinlikte CKB -Başka türlü adlandırılmayan cinsel kimlik bozukluğu (BTACKB)
DSM-5 (2013)	Cinsiyet disforisi (CD) [ing: gender dysphoria]	-Çocuklukta CD -Ergen ve yetişkinlikte CD -Özelleşmiş diğer CD - Başka türlü adlandırılmayan cinsel kimlik bozukluğu (BTACKB)

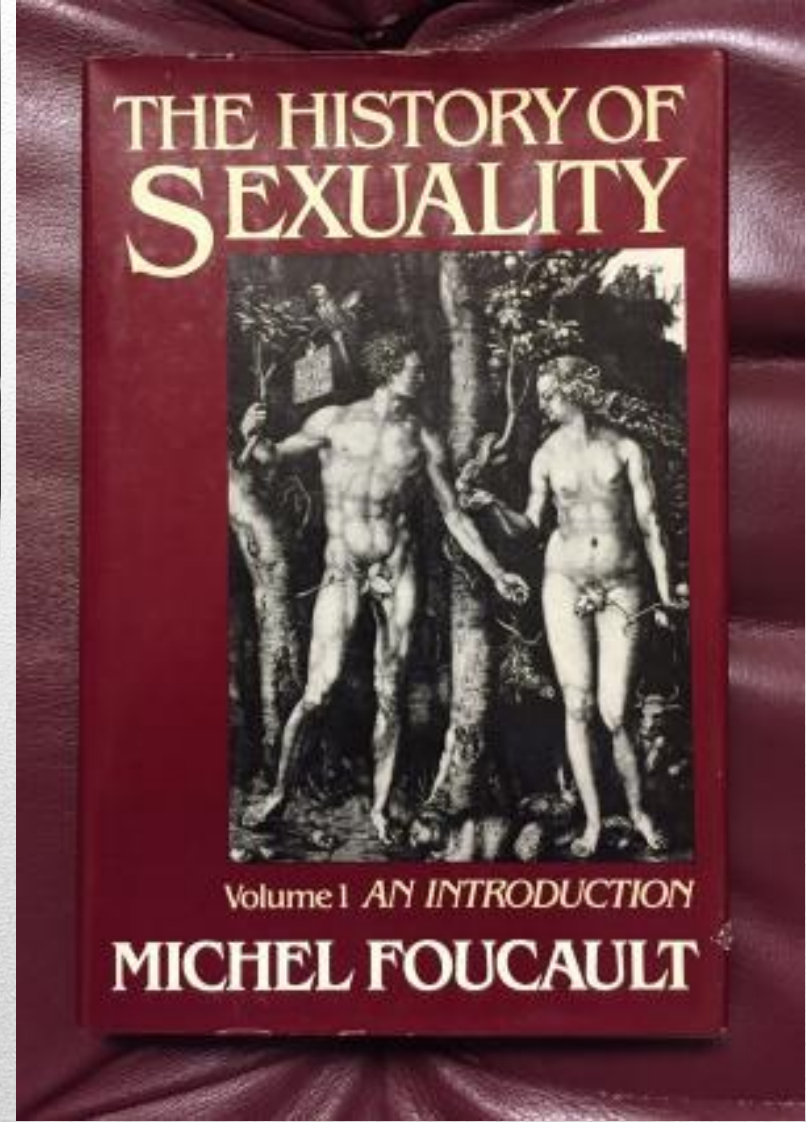
Ruhsal Bozuklukların Tanımlanması ve Sınıflandırması **[ing: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM]**

- Günümüzde geçerli olan DSM-5'te eşcinsellik hiçbir tanı kategorisi içinde yer almamaktadır.
- 1973 yılında eşcinsellik, **Amerikan Psikiyatri Birliği** [*ing*: American Psychiatric Association, **APA**] tarafından hastalık sınıflamasından çıkarılmıştır.
- 1990 yılında **Dünya Sağlık Örgütü** tarafından eşcinsellik, heteroseksüellik gibi sağlıklı bir durum olarak kabul edilmiştir.

- Cinselliğin tıp kurumu tarafından sağlık ve hastalık kavramlarıyla birlikte anılması (19. yy), eşcinsel bireyler üzerinde yapılan tıbbi müdahalelerin önünü açmıştır.

- Eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerini değiştirme amacı ile uygulanan dönüştürme ya da onarım tedavilerinin [*ing*: conversion/reparative therapy] ilk kez 1800'lü yıllarda raporlanmaya başlamıştır.
- Bu tür müdahaleler bireylerin cinsiyet kimliklerine değil, cinsel yönelimlerine müdahaleyi kapsayan girişimlerden oluşmaktadır.

Onarım Terapisi

- Onarım terapisi, psikiyatri ve psikoloji meslek örgütleri tarafından bilimsel dayanaktan yoksun olmakla eleştirilmektedir.

(APA, 2009; TPD ve CETAD, 2010).

**“Homosexuality is not a
mental disorder and thus
there is no need for a *cure*.”**

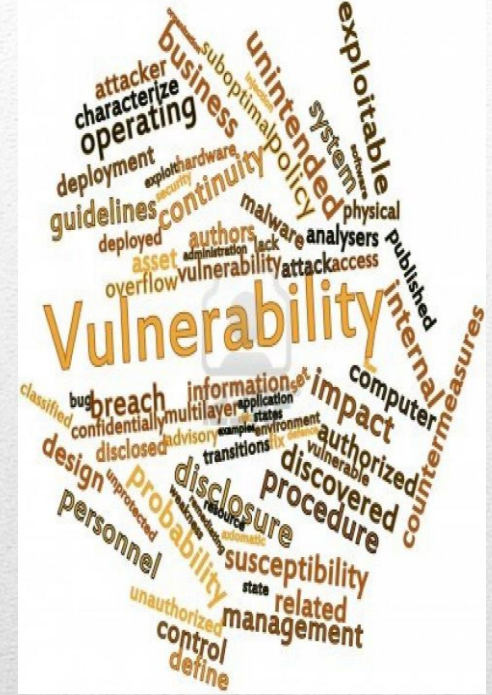
**–THE AMERICAN PSYCHOLOGICAL
ASSOCIATION**

Onarım Terapisi

- Bireyin cinsel yönelimiyle ilgili yaşadığı sorunlara ruh sağlığı çalışanlarının uygun yanıt vermesiyle önemli kazanımların sağlandığı ifade edilmektedir.
- Bireyin bilgilendirilmesi, kişisel önyargılarının ele alınması, kendini tanıma süreci yaşayan danışana empatik yaklaşılması, içinden geçtiği döneme özgü zorlanmaların üstesinden gelmesi için yapılan destekleyici çalışmalar öne çıkmaktadır.

Destekleyici Terapi

“Savunmasız gruplar [*ing*: vulnerable populations]" terimi genellikle "risk altındaki gruplar [*ing*: groups at risk]" ile eş anlamlıdır.

LGBT+'ler savunmasız/örselenebilir bir grup mudur?

- Sağlık göstergeleri kötü olan
- Sağlık hizmetlerine erişimle ilgili sorun yaşayanlar
- Çoklu risk faktörlerine maruz kalanlar
- ...

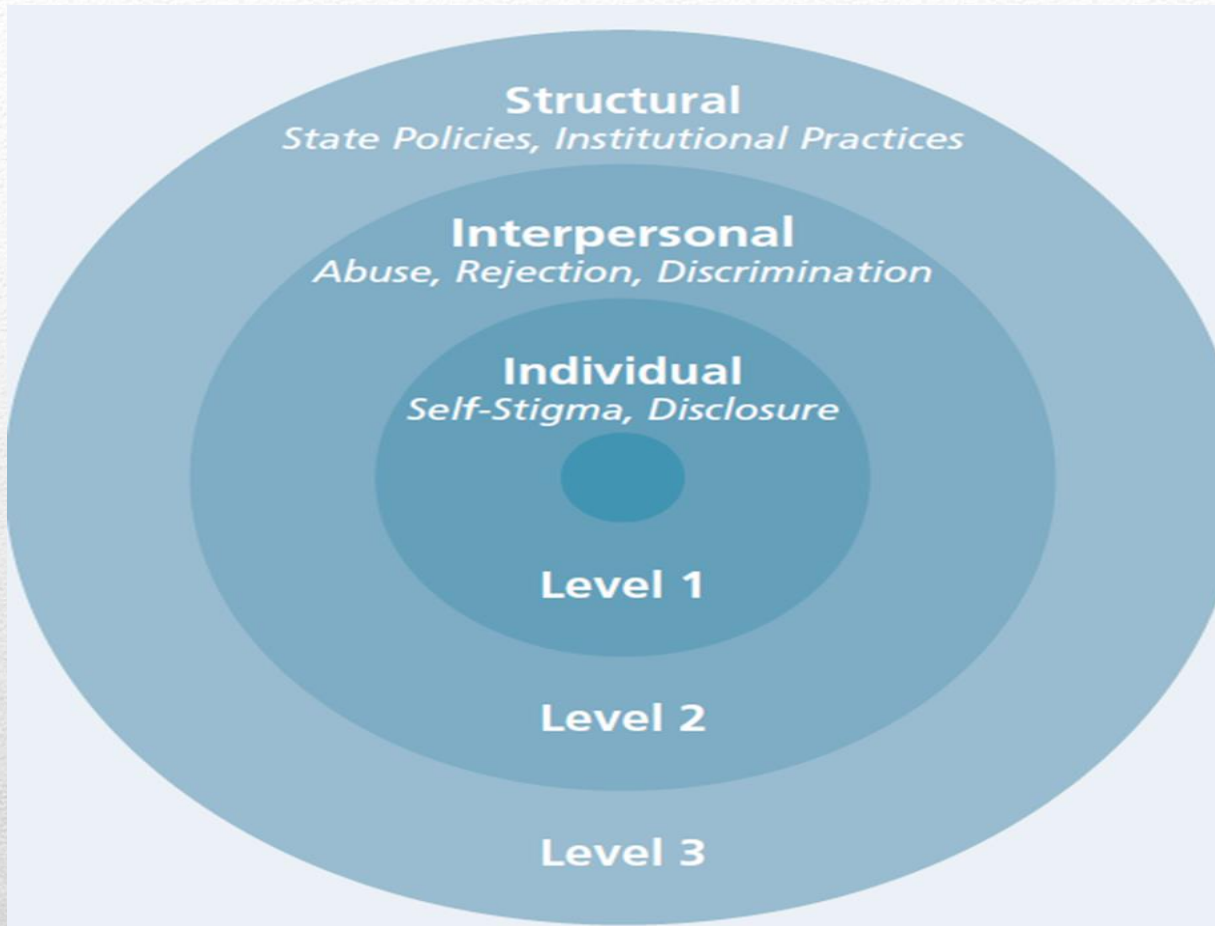

LGBT+'ler savunmasız/örselenebilir bir grup mudur?

- Savunmasız gruplar nitelikli sağlık hizmetlerine erişimde sağlık eşitsizliklerine maruz kalabilirler.

Sağlıkte eşitsizlik...!

Damgalanma: Çok boyutlu inşa...

Source: Hatzenbuehler ML, Link BG. Introduction to the special issue on structural stigma and health. *Soc. Sci. Med.* Feb 2014; 103:106. Doi: 10.1015/j.socscimed.2013.12.017).

Up in Smoke: Vanishing Evidence of Tobacco Disparities in the Institute of Medicine's Report on Sexual and Gender Minority Health

[Joseph G. L. Lee, MPH](#), [John R. Blosnich, PhD, MPH](#), and [Cathy L. Melvin, PhD, MPH](#)

- Institute of Medicine (IOM), 2011 yılında LGBT sağlığı hakkında bir rapor yayınladı.
- LGBT+'lerde sigara kullanımını toplumun diğer üyeleriyle kıyaslandığında daha fazladır.

Riskli davranışlar açısından LGBT+'ler

ELSEVIER

Addictive Behaviors

Volume 37, Issue 11, November 2012, Pages 1289-1293

Short Communication

Initiation into prescription drug misuse: Differences between lesbian, gay, bisexual, transgender (LGBT) and heterosexual high-risk young adults in Los Angeles and New York

Aleksandar Kecojevic ^a , Carolyn F. Wong ^{b, c}, Sheree M. Schrager ^d, Karol Silva ^a, Jennifer Jackson Bloom ^d, Ellen Iverson ^d, Stephen E. Lankenau ^a

- LGBT+’lerin opioids and tranquilizers kötüye kullanımlarının rapor edilme oranları daha yüksektir.

Riskli davranışlar açısından LGBT+’ler

[J Adolesc Health](#). Author manuscript; available in PMC 2015 Mar 1.

PMCID: PMC3943999

Published in final edited form as:

NIHMSID: NIHMS523041

[J Adolesc Health](#). 2014 Mar; 54(3): 296–303.

Published online 2013 Oct 29. doi: [10.1016/j.jadohealth.2013.08.021](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.08.021)

Weight Misperception and Unhealthy Weight Control Behaviors Among Sexual Minorities in the General Adolescent Population

[Scott E. Hadland](#), MD, MPH,^{1,2,3,*} [S. Bryn Austin](#), ScD,^{2,3,4,5} [Carol S. Goodenow](#), PhD,⁶ and [Jerel P. Calzo](#), PhD^{2,3}

[Author information](#) ► [Copyright and License information](#) ►

- LGB gençlerden üçte biri 24 saati aşan aç kalma, diyet ilaçları kullanma, kusma ya da laksatif ilaç alımı gibi zarar verici kilo kontrol davranışları sergilemektedirler.

Riskli davranışlar açısından LGBT+'ler

Yetişkin GB erkek ve LGB gençler, depresyon, kaygı, intihar girişimi ve madde kullanımı gibi davranışlar açısından riskli bir grubu oluşturmaktadırlar.

Lewis NM. Mental health in sexual minorities: recent indicators, trends, and their relationships to place in North America and Europe. *Health Place*. Dec 2009;15(4):1029- 1045.

LGB'ler heteroseksüellerle kıyaslandığında ömür boyu travmatik deneyimlere iki kat daha fazla oranda maruz kalmaktadırlar.

Roberts AL, Austin SB, Corliss HL, Vandermorris AK, Koenen KC. Pervasive trauma exposure among US sexual orientation minority adults and risk of posttraumatic stress disorder. *Am J Public Health*. Dec 2010;100(12):2433-2441.

Ruhsal açıdan eşitsizlik

A Population-Based Study of Sexual Orientation Identity and Gender Differences in Adult Health

[Kerith J. Conron](#), ScD, MPH, [Matthew J. Mimiaga](#), ScD, MPH, and [Stewart J. Landers](#), JD, MCP

[Author information](#) ► [Article notes](#) ► [Copyright and License information](#) ►

- LB kadınlar heteroseksüel kadınlarla kıyaslandığında iki kat obezite riski iki kat artmaktadır.
- LGB yetişkinlerin heteroseksüel erişkinlere kıyasla bir buçuk kat daha fazla astım riski vardır.
- LGB yetişkinler, heteroseksüellere kıyasla kardiyovasküler hastalığa yakalanma riski iki kat artmaktadır.

Risk artışı

The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People

Building a Foundation for Better Understanding

Institute of Medicine (US) Committee on Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Health Issues and Research Gaps and Opportunities.

Washington (DC): [National Academies Press \(US\)](#); 2011.

ISBN-13: 978-0-309-21061-4 ISBN-13: 978-0-309-21062-1

[Copyright and Permissions](#)

[Hardcopy Version at National Academies Press](#)

- Eşcinsel erkekler ve transeksüel kadınlar (MtF), HIV / AIDS ve diğer CYBE'ler için yüksek risk altındadır.
- Transeksüellerin ayrımcılıkla ilgili yaşantılar nedeniyle sigortalı olma oranları düşüktür; tıbbi bakımı ertelemeleri heteroseksüellere kıyasla daha fazladır.
- Tıbbi tedavinin ertelenmesi en çok transeksüel erkeklerde (FtM) gözlenmektedir.

Risk artışı

The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender People

Building a Foundation for Better Understanding

Institute of Medicine (US) Committee on Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Health Issues and Research Gaps and Opportunities.

Washington (DC): [National Academies Press \(US\)](#); 2011.

ISBN-13: 978-0-309-21061-4 ISBN-13: 978-0-309-21062-1

[Copyright and Permissions](#)

[Hardcopy Version at National Academies Press](#)

- Beş transtan birinin bir doktor tarafından sağlık hizmeti alması engellenmektedir.

- LGBT'lerin heteroseksüellerle kıyaslandığında yaşam boyu kötü muameleye maruz kalma riski daha yüksektir.

- Friedman MS, Marshal MP, Guadamuz TE, et al. A meta- analysis of disparities in childhood sexual abuse, parental physical abuse, and peer victimization among sexual minority and sexual nonminority individuals. *Am J Public Health*. Aug 2011;101(8):1481-1494.
- Herek GM. Hate crimes and stigma-related experiences among sexual minority adults in the United States: prevalence estimates from a national probability sample. *J Interpers Violence*. Jan 2009;24(1):54-74.
- McLaughlin KA, Hatzenbuehler ML, Xuan Z, Conron KJ. Disproportionate exposure to early-life adversity and sexual orientation disparities in psychiatric morbidity. *Child Abuse Negl*. Sep 2012;36(9):645-655.
- Bazargan M, Galvan F. Perceived discrimination and depression among low-income Latina male-to-female transgender women. *BMC Public Health*. 2012;12:663.

LGBT+'ler açısından eşitsizlik

Türkiye,

- Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB, 2016) ve çeşitli sivil toplum örgütlerinin medyaya yansıyan ya da yasal süreçlere konu olmuş olaylar ile kendilerine yapılan başvurulardan derleyerek ortaya koyduğu çok sayıda rapor, LGBT+'lerin toplumsal alanda uğradıkları ayrımcılığın onların sağlık hizmetlerine erişimlerini olumsuz yönde etkilediğini düşündürmektedir.

Exploring Perceived Discrimination Among LGBT Individuals in Turkey in Education, Employment, and Health Care: Results of an Online Survey.

Title: Exploring Perceived Discrimination Among LGBT Individuals in Turkey in Education, Employment, and Health Care: Results of an Online Survey.

Authors: Göçmen, İpek, Yılmaz, Volkan

Source: Journal of Homosexuality; 2017, Vol. 64 Issue 8, p1052-1068, 17p

- ✓ 2875 kişi, anket
- ✓ Çalışmaya katılanların anlamlı bir bölümünün ayrımcılığa uğrayacağı korkusu ile tedavi olmadığı ya da tedavisini geciktirdiği ortaya konulmuştur.
- ✓ Sağlık personeli tarafından eşcinsel ve/veya trans kimliğinin tedavi edilmeye çalışıldığı, cinsel sağlık hizmetlerine nereden ve nasıl ulaşabileceğinin bilinmediği, ruh sağlığı hizmetlerine ihtiyaç duyulmasına rağmen bu hizmetlerin pahalı olması nedeniyle hizmete erişilemediği, herhangi bir sağlık sigortası kapsamında olmamanın sorunlu olabildiği bildirilmektedir.

Niteliksel bir alan araştırması

- Araştırma kapsamında iki çalışma grubu oluşturulmuştur.
- I. Çalışma grubunda ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanlık alanında görev alan **psikiyatristler** yer alırken çalışmanın diğer grubunu LGBT hareketine aktivist olarak katılmak suretiyle bir angajmana girmiş olan **kadın eşcinsel, erkek eşcinsel, kadın biseksüel, erkek biseksüel, trans kadın ve trans erkek** bireyler oluşturmuştur.
- Alan araştırmasında **37 psikiyatrist** ve **55 LGBT+'le** derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Psikiyatrist / Sağlık Hizmeti Sunumu

Bağlam	Temalar	
Sağlık Hizmeti Sunumu	Ana tema	Alt Temalar
	Ayrımcılık	<p>Pozitif yönde ayrımcılık uygulayan:</p> <ul style="list-style-type: none">-İlave zaman ayırmak-Güler yüzlü olmak-Anlamaya çalışmak-İstekli olmak <p>Ayrımcılık uygulamayan:</p> <ul style="list-style-type: none">-Tarafsız olmak

Psikiyatrist / Sağlık Hizmeti Sunumu

Sağlık Hizmeti Sunumu	LGBT+'lerin Sağlık Hizmetine Erişimi	<ul style="list-style-type: none">- LGBT+'lerin kendini ifade etmesinde güçlük<ul style="list-style-type: none">*Korkma*Anlaşılmama endişesi*Çekinme- Sosyal güvencenin olmaması- Yargılanma- Damgalanma
------------------------------	---	---

Psikiyatrist / Sağlık Hizmeti Sunumu

Sağlık Hizmeti Sunumu	LGBT+'lerin Sağlık Hizmetine Erişimi	
		<ul style="list-style-type: none">- Ötekileştirme<ul style="list-style-type: none">*Dış görünüşü nedeniyle dışlanma*Hor görülme - Hekim bilgisizliği ve deneyimsizliği - Kurumsal özellikler / ilkeler<ul style="list-style-type: none">*Kurum içinde uygulanan prosedürlerin yanlılığı

Aktivist LGBT+ / Sağlık Hizmeti Talebi

Sağlık Hizmeti Talebi	Sağlık Hizmetine Erişim	
		<ul style="list-style-type: none">- Ayrımcılık<ul style="list-style-type: none">>Hukuksal düzeyde ayrımcılığa maruz kalma>Sağlık sistemiyle ilgili kurumsal düzeyde ayrımcılığa maruz kalma- Önyargı- Kötü muameleye maruz kalmak<ul style="list-style-type: none">*Hekimin tedaviyi bilerek geciktirmesi*Tedavinin yarıda kesilmesi*Aydınlatılmış onam alınmaması*Küçük düşürülme*Alaya alınma*Aşağılanma*Saygı görmeme*Hakarete uğrama*Nefret içerikli bakışlara maruz kalma*Cinsel tacize uğrama*Dışlanma*Sözel şiddete maruz kalma

aktivist LGBT+ / Sağlık Hizmeti Talebi

Sağlık
Hizmetine
Erişim

-Ötekileştirilme

*Hekimin tavrında tutarsızlık

> hastasının dış görünüşünden, tavrından hoşlanmadığında sağlık hizmeti sunmama / yarıda kesme

*Hekim ilgisizliği

- Kendini ifade etmede güçlük

*Korkma

> yanlış anlaşılmaktan korkma

> bilgilerinin aileyle paylaşılacağından korkma

> uygulanan yanlış tedavinin yan etkilerine maruz kalmaktan korkma

> fişlenmekten korkma

*Çekinme

*Rahat hissetmeme

*Utanma

- Hekimin bilgisizliği ve deneyimsizliği

Psikiyatrist / pozitif yönde ayrımcılık uygulayan

“Çok hırpalandıklarını düşünüyorum. Güven ilişkisini doğru dürüst kuramadıklarını düşünüyorum. Mesela ilk görüşmede anlatmıyorlar genelde. Böyle bir önsezim varsa daha çok zaman ayırıyorum ki, belki işte söylerler diye ve söylüyorlar genelde de. Yeterince hırpalanıyorlar. En azından burada, biraz desteklenmeleri gerekiyor.” RSH.14.04

Psikiyatrist / ayrımcılık uygulamayan

“Şimdi, şöyle... Psikiyatrik açıdan bakıyorsak benim için hiç bir fark yok yani cinsel kimliğin bir ayrımcılık sebebi olduğuna inanmadığım için, benim için **LGBT birey ya da heteroseksüel birey olsun, yani herhangi bir fark gözetmiyorum.** Tabii, ama içerik olarak, onun şikayetleri konusuna gelince, orası ayrı bir konu. O kişiyle özelimde olan bir şey, ama bir hekim olarak benim için bir fark yok.” RSH.14.08

LGBT+ / kötü muameleye maruz kalma

- “(...) Girdim içeri, bir erkek bekliyor doğal olarak. Bir kadın görünce, ‘*X Bey kardeşiniz mi?*’ dedi. ‘*Benim*’, dedim. **Afalladı, mavi kimlik mi falan oldu.** Ondan sonra geçin falan dedi, toka vardı kafamda, onu çıkardım, uzandım dişçi koltuğuna, **dudağıma dokunmaya bile korkmaya başladı.** (...) Sen bir doktorsun ve Hipokrat yemini etmişsin. Devlet doktorusun ayrıca bana bakmak zorundasın. (...) **Film çekerken stajyer öğrenci, film cihazını ağızıma koymak istemedi, ‘*sen koy*’, dedi;** orda da bir afalladım ama dedim buradan bir şey çıkmayacak, dişimi çeksin gideyim. Dişimi de çekmedi. Daha sonra özele gittim, dişimi öyle çektirdim.” TK.13.01

öneri

- LGBT+'lerin sağlık ihtiyaçlarının karşılanması güvence altına almak, temel hakların yaşama aktarılmasıyla olanaklıdır.

öneri

- Çalışmamızda, tıp eğitiminde cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ile ilgili konularda, hatta cinsellikle ilgili öteki konularda da yeterli bilginin verilmediği ortaya konmuştur.
- Unutulmamalıdır ki, kavramsal düzeyde bilgi sahibi olmak ve cinsel azınlık grubunu oluşturan bireylerin varlığının farkında olmak, LGBT+'leri anlamak için yeterli değildir.
- Bu nedenle, tıp fakültelerinde etik eğitime yer verilmelidir. **Etik eğitimi**, tıp fakültesinde okuyan öğrencilerin kendi değerleri ile hesaplaşmalarına olanak sağlayacağından desteklenmelidir.

- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION, APA (2009). Report of the Task Force on Appropriate Therapeutic Responses to Sexual Orientation. [<https://www.apa.org/pi/lgbt/resources/therapeutic-response.pdf>].
- TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ (TPD) ve CİNSEL EĞİTİM TEDAVİ ve ARAŞTIRMA DERNEĞİ (CETAD). (Basın Açıklaması). (2010). Eşcinsellik Hastalık Değildir. [<http://www.cetad.org.tr>].

Kaynakça

The logo for LGBT Health Awareness Week features a vertical stack of six colored squares (red, orange, yellow, green, blue, purple) on the left side. To the right of these squares, the text "LGBT Health Awareness Week" is written in white, bold, sans-serif font. Below this text, the dates "March 27-31" are written in a yellow, bold, sans-serif font.

**LGBT Health
Awareness Week**

March 27-31

İlginiz için teşekkür ederim.